יתרו ח

א. אויפן פסוק[1] „זכור את יום השבת לקדשו" שטייט אין מכילתא[2]: זכור ושמור שניהם נאמרו בדיבור אחד, מחללי' מות יומת[3] וביום השבת שני כבשים[4] שניהם נאמרו בדיבור אחד, ערות אשת אחיך[5] יבמה יבוא עלי'[6] שניהם נאמרו בדיבור אחד[7], לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך[8] שניהם נאמרו בדיבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן שנאמר וכו'.

ווייטער איז ער ממשיך אין מכילתא „זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש משל לזאב שהוא טורף*[8] מלפניו ומלאחריו".

דאַרף מען פאַרשטיין: ס'איז ידוע אַז אַלע פירושים אויפן זעלבן וואַרט אַדער ענין האָבן צווישן זיך אַ שייכות; ובפרט בנדו"ד, וואָס די צוויי דרשות קומען בהמשך אחד —

וואָס איז די שייכות פון דעם ערשטן מאמר המכילתא (וועגן די אַלע ענינים וואָס „נאמרו בדיבור אחד") מיט דעם מאמר „זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש כו'"?

ב. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים הביאור אין דרשת המכילתא „זכור מלפניו ושמור מלאחריו כו'": פון דעם וואָס די מכילתא לערנט אַרויס דעם דין „מוסיפין מחול על הקודש" פון פסוק „זכור את יום השבת גו'" איז משמע, אַז דאָס איז אַ דין (בעיקר) בא שבת — דאַרף מען פאַרשטיין: דער דין „מוסיפין מחול על הקודש" איז דאָך גלייך אַזוי אויך ביי יום הכפורים און יו"ט, ובלשון הברייתא בגמרא[9] „כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש"[10].

מ'קען ניט זאָגן אַז דער לימוד איז נאָר אַן אסמכתא בעלמא פון פסוק[11],

---

1) פרשתנו כ, ח.

2) הובא בפרש"י עה"פ (בשינוי סדר). וכ"ה בספרי תצא כב, יב (ומוסיף עוד ענין שבדיבור אחד נאמרו). ירושלמי נדרים פ"ג ה"ב (ומוסיף עוד ב' ענינים). שבועות פ"ג ה"ח (כנ"ל בנדרים. וליתא „זכור ושמור בדיבור אחד"). וראה שמו"ר פכ"ח, ד.

3) תשא לא, יד.

4) פינחס כח, ט.

5) אחרי יח, טז.

6) תצא כה, ה.

7) בשמו"ר שם „וכן דבור זכור את יום השבת לקדשו. ואומר וביום השבת שני כבשים בני שנה. דבור ערות אשת אחיך לא תגלה כי ישבו אחים יחדיו. וכולן אמרן בבת אחת".

8) תצא כב, יא־יב.

*8) וכ"ה גם בילש"ש עה"פ. וי"ג „טורד" (ראה מכילתא הוצאת האראוויטץ. וראה שם עוד גירסא „לאב שהי' טרוד").

9) ר"ה ט, א. יומא פא, ב. תו"כ אמור כג, כז.

10) כ"ה ביומא שם. (וראה דק"ס שם). ובשו"ע אדה"ז סרס"א ס"ד. ובר"ה שם: כל מקום שיש בו שבות מוסיפין כו' (אבל בתוד"ה כל נעתק „שנאמר" — כביומא שם. וכ"ה בר"ח ודק"ס שם). בתו"כ שם (ועד"ז בר"ף וראש (פ"ח ס"ח) יומא שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס תרח): כל שביתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפני' בין מלאחרי'. וראה לקמן הערה 37.

11) או ש"ל (למעט הפלוגתא עם הש"ס — ראה בפנים ס"ג) שבנוגע ליו"ט ס"ל להמכילתא שלימוד הש"ס הוא אסמכתא בעלמא

— וג"ז דוחק גדול, כי עפ"ז צ"ל דהלימוד בש"ס בנוגע לתוספת שבת הובא דרך גרירא, כי הוא מדאורייתא (אלא שנלמד מזכור ושמור כו').

כן דוחק גדול לומר דלהמכילתא כל הלימוד בש"ס (גם בנוגע ליוהכ"פ) הוא אסמכתא בעלמא. וראה לקמן בפנים ס"ז.

וואָרום די דרשא אין מכילתא ווערט גע־בראַכט צווישן אַנדערע דרשות וועלכע זיינען ניט קיין אסמכתא, נאָר פון וועלכע מ׳לערנט אָפּ דינים מן התו־רה —

[פון דעם וואָס „זכור ושמור שניהם נאמרו בדיבור אחד״ לערנט מען אָפּ*[11] אַז נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה (ווייל כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה); פון דעם וואָס מחללי׳ מות יומת וביום השבת שני כבשים, ערות אשת אחיך יבמה יבוא עלי׳, לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך — בדיבור אחד נאמרו, לערנט מען אָפּ: הקרבת תמיד בשבת, יבום, און כלאים בציצית[12]; און די דרשה שלאח״ז (אין מכילתא) — „תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת״ (—כדעת שמאי[13]), און נאָכדעם די דרשה פון ר׳ יצחק אַז „לא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת״ — וואָס דער דין, אַז זכירת שבת דאַרף זיין (ניט נאָר ביום השבת, נאָר) אויך אַ גאַנצע וואָך, איז (לדעת הרמב״ן) אַ מ״ע מה״ת[14]]

איז אַ דוחק גדול צו זאָגן, אַז די דרשה „זכור מלפניו ושמור מלאחריו כו׳״ (וואָס קומט אַריין צווישן די דרשות הנ״ל) זאָל זיין אַן אסמכתא בעלמא.

ג. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן, אַז אין דעם איז טאַקע אַ מחלוקת צווישן דער מכילתא און דער ברייתא, און די מכילתא האַלט ניט[15] אַז „כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש״.

וויבאַלד אַבער אַז ס׳איז אַ כלל אַז לאפושי פלוגתא לא מפשינן[16] איז ניט מסתבר מחדש זיין אַז די מכילתא איז מחולק מיט דער ברייתא בנוגע הדין — צי דער דין פון תוספת איז נאָר ביי שבת אָדער אויך ביי יו״ט ויוהכ״פ[17] — נאָר דער חילוק צווישן זיי איז נאָר משמעות דורשין: לויט דער ברייתא לערנט מען אָפּ דין תוספת ביי שבת פון זעלבן פסוק ווי יוהכ״פ ויו״ט; משא״כ לויט דער מכילתא איז אין תוספת שבת פאַראַן אַן אויפטו וואָס איז ניטאַ ביי יוהכ״פ ויו״ט[18], און דעם חידוש לערנט מען אָפּ

---

*11) שבועות כ, ב.

12) ראה מפרשי המכילתא וירושלמי שם — הובאו לקמן בפנים סעיף ח׳ ובהערה 38.

13) ביצה טז, א. הובא בפרש״י פרשתנו שם. וראה בארוכה רמב״ן עה״פ. ובמפרשי רש״י. שו״ע אדה״ז או״ח סי׳ רמב ס״י.

14) ראה רמב״ן עה״פ. שו״ע אדה״ז ס״ס ס״ד. וראה מרכבת המשנה למכילתא.

15) כ״כ במרכבת המשנה למכילתא: האי תנא ס״ל כר׳ ישמעאל פ״ק דשביעית דס״ל מה חריש רשות וכו׳ וס״ל כר׳ חייא מדיפתי פ״ק דר״ה דף ט׳ דמוקי ועניתם את נפשותיכם (שממנו למדין בגמ׳ שם הדין דתוס׳ יוהכ״פ שבת ויו״ט) לאוכל ושותה בתשיעי.

16) ובפרט שבנוגע ליוהכ״פ כו״ע מודי „דתוס׳ יוהכ״פ מדאורייתא״ — שבת קמח, ב. ביצה ל, א (ראה תוד״ה ור״ע ר״ה שם).

17) אף שבלאה״כ צריך לומר שתרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל — דהרי בר״ה שם אי׳ דרבי ישמעאל נפקא לי׳ דמוסיפין מחול על הקודש ביוהכ״פ שבת ויו״ט מדתניא ועניתם (הנאמר ביוהכ״פ), והרי (גם) המכילתא הוא דרבי ישמעאל — מ״מ, דיו לומר שתרי תנאי פליגי (רק) בנוגע למקור הלימוד, אבל לא בנוגע לעצם הדין.

18) ואין לומר שלהמכילתא ילפינן תוס׳ ביוהכ״פ ויו״ט מ(זכור ושמור הנאמר ב)שבת — כמו לר״ע (ר״ה שם) דלדעת התוס׳ (שם ד״ה ור״ע) ועוד, יליף כולהו (שבת יו״ט ויוהכ״פ) משביעית — כי בשלמא לר״ע שיליף תוס׳ שביעית מהלשון „תשבות״, אפשר לגמור מיני׳ גם בנוגע לשבת ויוהכ״פ כו׳ שגם בהם נאמר שביתה. ועוד: שבת ויוהכ״פ כו׳ חמורים משביעית שהיא רק בלאו.

משא״כ להמכילתא שילפינן תוספת מזכור ושמור, אינו שייך לכאורה ליוהכ״פ ויו״ט. ועוד: שבת חמורה מהם שהיא בסקילה.

פון פסוק „זכור את יום השבת לקדשו". [משא"כ די ברייתא האלט ניט אז ביי שבת איז דאָ א חידוש מיוחד[19], און דאס איז פאַרבונדן דערמיט וואס מען לערנט אפ דעם דין ביי שבת פון יוהכ"פ].

ויש לומר, אז אט דעם חידוש אין תוספת שבת איז די מכילתא מרמז מיטן „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו" — דלכאורה איז ניט מובן (און ווי מפרשים פרעגן*[19]): וואס גיט צו דער משל אין דער הבנה פון דעם ענין אז „מוסיפין מחול על הקודש"[20]? — וכדלקמן.

ד. די הסברה בזה: דער דין „מוסיפין מחול על הקודש" קען מען לערנען אויף דריי אופנים[21]:

א) ס'איז דאָ א מצוה אויף דעם אדם אז ער דאַרף אויף זיך מקבל זיין א תוספת לשבת, ניט צו טאָן דאָן קיין מלאכה: אויב אַבער ער האָט עובר געווען אויף דעם ציווי און האָט ניט מקבל געווען אויף זיך אַ תוספת, מעג ער טאָן מלאכה ביז צום אַנהויב פון זמן השבת (בין השמשות).

ב) אפילו ווען דער מענטש איז ניט מקבל אויף זיך תוספת שבת, איז אויף אים חל דער איסור פון מלאכת שבת (אין זמן התוספת) בעל כרחו; ד.ה. תורה האָט געזאגט צו טאָן מלאכה אַ זמן (מסויים[22]) פאַר שבת[23].

— און דער צד השווה אין די צוויי אופנים איז וואס ביידע זיינען חיוב גברא, נאָר אין דעם גופא קענען זיין צוויי אופנים: א) דער איסור אויפן גברא איז מצד זיין קבלה, ב) ס'איז חל אויף אים דער איסור אפילו ווען ער איז ניט מקבל.

אַ דריטער אופן:

ג) די הוספה מחול על הקודש קומט פון שבת אליין, ובסגנון הידוע: די „חפצא" פון שבת איז מוסיף מלפניו ומלאחריו; די קדושת שבת ווערט נתפשט מלפניו ומלאחריו ובמילא איז דער אדם דעמאָלט אסור בעשיית מלאכה[24].

---

19) ופליג אמכילתא, כהלשון „שבתות מניין".

*19) ראה זית רענן ליל"ש: לא ידעתי למה משל אותו לזאב. ועוד (נקבצו בתו"ש חט"ו מילואים סי"ג).

20) במגורת המאור לר"י אלנקאוה (פרק ח'): וגרסי' במכילתא זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מאחוריו משל למה הדבר דומה, לארי' שהי' בשדה, וכל בני אדם מתפחדין ממנו ונשמרים ממנו מלפניו ומלאחוריו. ומה אם הארי שאינו ממית כו', בני אדם נזהרין מלפניו ומאחריו, שבת כו' (ועד"ז הוא במדרש הגדול תשא לא, טז. ושם, משל לארי שהוא עורר מלפניו ומאחוריו ומה אם הארי כו'). ומביא (וכן במדה"ג) עוד משלים, למי שהוא שומר את הפרדס כו' אם משמר מבחוץ הרי זה משתמר כו', ויש אומ' מה החרב הזו אין שמירתה אלא כו' אף שבתות ויו"ט אין שמירתן אלא בחול שהוא מוסיף עליהם. ריי"א ומה אם הלוים כו' צריכים מגרש כו' חוצה להם כו' ק"ו לשבתות ויו"ט שצריכים מגרש כו'.

אבל מובן שהיא גירסא (תוכן וענין?) אחר. וראה לקמן הערה *24.

21) בב' אופנים דלקמן — ראה ס' תוספת שבת סרס"א סקי"ג. ביאור הריי"ס פערלא עשה לד (קצט, ג ואילך). וש"נ (ולדעתו רוב הראשונים ס"ל דצריך לקבל ע"ע התוספת). שו"ת חלקת יואב או"ח סי' ל'.

22) ראה תוד"ה ור"ע ר"ה שם. תוס' ור"ן ביצה ל, א. ועוד. וראה דרכי משה סרס"א. שד"ח כללים מע' תיו כלל נד. ובהמצויין בהערה הבאה.

23) להעיר דבשו"ע אדה"ז סרס"א קר"א סק"ג מחלק בין סמוך לחשיכה ממש דאף שלא קבלו הרי מקובל ועומד הוא מהר סיני, דביה"ש הוא בכלל התוספת בעל כרחו אף אם הוא יום. משא"כ לפנ"ז תלוי בקבלת האדם.

24) ב' אופנים הראשונים דלעיל יש לומר גם בסגנון אחר: תוספת שבת היא (לא רק מצוה או איסור (מלאכה) על האדם*, כ"א גם) גדר קדושה;

*) כפשטות הלשון בשו"ע (או"ח סרס"א ס"ב. ר"ס תרח) „שצריך להוסיף מחול על הקודש", וכן

ה. און דאָס איז דער חידוש פון מכילתא:

דער דין פון „מוסיפין מחול על הקודש" לשיטת הברייתא (הש"ס), איז נאָר אַ ציווי אויפן אדם — „כ"מ שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש", ס'איז אַ דין אין שביתת האדם: ער דאַרף שובת זיין פון מלאכה אויך אין דעם חול הסמוך לקודש;

לויט דער מכילתא, איז ביי שבת דאָ אַ טיפערער ענין אין דעם תוספת, אַז שבת גופא איז מוסיף מלפניו ומלאחריו; און דאָס איז מוסבר אין דעם משל וואָס ווערט געבראַכט אין מכילתא „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו": פונקט ווי אַ זאב, וואָס ער איז טורף מלפניו ומלאחריו, אַזוי איז אויך די הוספה מחול על הקודש אין אַן אופן אַז דער שבת גופא איז „טורף"* מלפניו ומלאחריו[25].

[וי"ל אַז אויך דאָס איז מודגש אין דרשת המכילתא, וואָס לערנט אַרויס דעם דין פון „זכור" ו„שמור" — אַ מ"ע[26] ומל"ת מדאורייתא אין שבת גופא. משא"כ לויט דער גמרא, וואָס מ'לערנט זיי אַלע אַפ פון יוהכ"פ, איז דער לימוד (אַז מתחיל ומתענה מבעוד יום כו') פון „ועניתם את נפשותיכם בתשעה", וואו ס'איז מודגש אַז דאָס איז ניט דער זמן פון עיצומו של יום[27].

דער טעם פאַרוואָס דער דין איז (לדעת המכילתא) דוקא ביי שבת און ניט ביי (יוהכ"פ ו)יו"ט, איז ווייל דאָס איז בהתאם צום כללות'דיקן חילוק צווישן קדושת שבת וקדושת (יוהכ"פ ו)יו"ט: שבת איז מיקדשא וקיימא[28] — ס'איז אַ קדושה בעצם דורך דער „חפצא" פון שבת, און דערפאַר איז אויך תוספת שבת אַז ענין וואָס קומט פון דער חפצא (איז ניט תלוי אין „גברא"); משא"כ (יוהכ"פ ו)יו"ט איז „ישראל

אלא שבזה גופא יש ב' אופנים: אם צריך לקבל ע"ע הקדושה, או שמאלי' חלה (וראה בהנסמן בהערה 21).

אבל גם לאופן זה י"ל שיש חידוש באופן הג' שבפנים. כי לב' אופנים הנ"ל אינו התפשטות דקדושת שבת, כ"א דין תורה שיש קדושה (אם ע"י קבלת האדם או ממילא) על זמן הסמוך לשבת. משא"כ לאופן הג' שבפנים. וראה לקמן הערה 31.

ולהעיר מצפע"נ לרמב"ם הל' שביתת עשור פ"א ה"ו. שו"ת צפע"נ דווינסק ח"ב סוסל"ב.

*24) עפ"ז יובן החידוש במשל זה על המשלים הנ"ל הערה 20 (ועד"ז על הגירסא לאב שה' טרוד — הנ"ל הערה *8), כי שם מדגישים הזהירות והחיוב על האדם, בנ"א נזהרין, כהברייתא (וכההתחלה במדרש הגדול שם „שצריך להוסיף מחול על הקודש") וכו'.

25) להעיר מצפע"נ עה"ת פרשתנו עה"פ. אבל מדבריו משמע שמדבר בזמן בין השמשות. משא"כ המבואר בפנים.

לשון אדה"ז (סרס"א ס"ד. ועד"ז ר"ס תרח) „מצות עשה מן התורה להוסיף מחול על הקודש באיסור עשיית מלאכה" (וראה מג"א ושו"ע אדה"ז סוסרס"א)

26) וראה גם המשך המכילתא שם: לקדשו בברכה מקדשין על היין כו'.

27) ומה שגם לפי הפס"ד (ריי"ף ורא"ש (פ"ח ס"ח) יומא שם. שו"ע אדה"ז שם) כהברייתא, יש קס"ד „(יכול) יהא ענוש כרת על התוספות כו" — אולי י"ל, כי פשטות לשון הברייתא „הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום" משמע, שהתורה כללו (בנוגע להחיוב) בעיקר היום. אבל לאחר שממעטינן עונש מ„עצם היום הזה", מוכח שהוא גדר וענין בפ"ע.

ולהעיר שבתו"כ (אמור שם) כל הלימוד ד„עצם עצם" (למעט תוס' מעונש ואזהרה כו') הוא בהמשך ללימוד תוס' מועניתם [משא"כ ביומא שם ע"ב (וראה הה"מ ולח"מ לרמב"ם שם. ב"ח טאו"ח סתר"ד ד"ה „ומ"ש כאילו". ובכ"מ)].

28) ביצה יז, א.

— ע"פ הברייתא דיומא (ולהעיר מלשון השו"ע סרס"א ס"ב (וכן אדה"ז שם ס"ה ובסתר"ח ס"ג): רצה לעשותו כולו **תוספות** כו' (ולא — „קודש כו'")).

דקדשינהו לזמני"[29], ובמילא איז אויך תוספת (יוהכ"פ ו)יו"ט ניט קיין ענין וואָס ווערט פון זיך אַליין, מצד „חפצא" פון (יוהכ"פ ו)יו"ט, נאָר דאָס איז אַ דין וואָס איז פאַרבונדן מיט „גברא".

ו. דער חילוק אין דעם לימוד הנ"ל צווישן דער מכילתא און דער גמרא איז נוגע להלכה — און פון די נפק"מ צווישן זיי למעשה:

לויט דער גמרא איז דער חיוב צו מוסיף זיין מחול על הקודש דער זעלבער ב„כל מקום שנאמר שבות" — ס'איז איין ציווי על האדם, אַז „בכל מקום שנאמר שבות" זאָל ער מוסיף זיין אין דער שביתה מחול על הקודש [וואָס דערפאַר ווערט דער דין מוסיפין מחול על הקודש ביי יוהכ"פ און שבת און יו"ט אַפגעלערנט פון איין פסוק, היות אַז דאָס איז דער זעלבער ציווי][30].

משא"כ לויט דער מכילתא איז דער דין תוספת ביי שבת אַן ענין אין שבת, משא"כ תוספות (יוהכ"פ ו)יו"ט איז באופן אחר.

דערפון קומט אַרויס אַ נפקא מינה להלכה[31]: לויט שיטת הש"ס איז תוספת שבת נאָר אַ מ"ע. דאָס הייסט, אויב דער מענטש טוט אַ מלאכה אין זמן התוספת (צי נאָר זיין קבלת תוספת שבת, אַדער אויך אַן דער קבלה — לויט די צוויי סברות הנ"ל) איז ער נאָר עובר אויף אַן עשה[32] — די מצוה פון „תשבתו", „שבתכם" — „כ"מ שנאמר שבות מוסיפין כו'";

משא"כ לויט דער מכילתא, אַז שבת גופא ווערט נתפשט מלפניו ומלאחריו, קומט אויס אַז דער איסור מלאכה אין זמן התוספת איז פאַרבונדן אויך מיטן לאו „לא תעשה כל מלאכה" וואָס איז דאָ•[32] מצד קדושת שבת[33].

---

29) ברכות מט, א.

30) כ"ה דעת הרשב"ץ בזהר הרקיע עשין טז (הובא ברי"פ פערלא שם קצח, א ואילך). וגם להאופן דלעיל הערה 24, י"ל שהוא מצוה וקדושה אחת ביוהכ"פ שבת ויו"ט, דכן הוא דין התורה דבכל זמן הסמוך לזמן קדוש נתוספה (אם ע"י קבלת האדם או שהתורה מוסיפה בע"כ) קדושה בזמן זה. וראה צפע"נ שבהערה 24. וראה הערה הבאה.

31) לכאורה י"ל הנפק"מ בפועל: אם אפשר לקיים מצוות השייכות ליום השבת כקידוש ואכילת שבת (וכיו"ב) בזמן התוס' (ראה גאונים הובאו ברשב"א ברכות (כז, ב), ב"י לטאו"ח סו"ס רסז. ט"ז או"ח סו"ס רצא וסו"ס תרסח. שו"ע אדה"ז סרס"ז ס"ג. ועוד). דלכאורה, לב' אופנים דלעיל שהוא חובת גברא בשביתת מלאכה (כפשטות לשון הש"ס) אינו שייך להמצות דיום השבת [ועד"ז לאופן הנ"ל הערה 24 והערה 30], משא"כ לחידוש המכילתא.

אבל מזה שנפסקה ההלכה בשו"ע אדה"ז כברייתא דיומא ומ"מ הובאה הדיעה שמותר לקדש ולקיים מצות סעודת שבת בזמן התוס' — מוכח, שאי"ז תלוי בפלוגתת הש"ס והמכילתא.

ואולי יש לומר, דלפי הנ"ל הערה 24 שבתוס' יש גם גדר קדושה — דין התורה הוא שאפשר להאדם לקבל ע"ע קדושת שבת, או שהתורה הוסיפה בקדושת שבת (ודלא כנ"ל הערה הקודמת). וראה לקו"ש חי"ט ע' 9-58. ושו"נ.

32) כן מוכח בפשטות ע"פ הברייתא דיומא, שלמדין מתשבתו שבתכם. וראה רי"פ פערלא שם. וצע"ק מה שברי"ף וראש שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס תרח הביאו בהמשך להברייתא „יכול יהא ענוש כרת על התוספות כו' ת"ל בעצם", ולא הביאו גם „יכול כו' יהא מוזהר על תוספת מלאכה כו'".

ואולי כי לאחר שלמדין שאינו ענוש כרת מהלשון „בעצם היום הזה" (אמור כג, כט-ל) אי"צ לשלול גם אזהרה כי גם בזה נאמר (שם, כח) „לא תעשו בעצם היום הזה" (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ד „אם לא הי' הכתוב מזהיר").

•32) ועניין בפ"ע — היש עונש ואזהרה• בתוס' שבת וכו'. וראה מכילתא עה"פ (כ, יד). ולהעיר מתו"י יומא פא, א ד"ה חד, ואכ"מ.

33) להעיר שמצינו עד"ז גם ע"י קבלת האדם — ראה קו"א (סרס"א סק"ג) דישנו קבלת עיצומו של יום (ולא תוספת). ואז אסור אף בשבותים (משא"כ

•) אין הכוונה האם יש בו איסור ל"ת ועונש (שהרי ע"פ ההסברה שבפנים לדעת המכילתא, פשוט שישנו) כ"א (כפירושו בש"ם בכיו"ב) האם מפורשים הם בתורה.

ז. ע"פ הנ"ל, אז לא מפשינן פלוגתא, וואלט מען לכאורה געדארפט זאגן, אז אויך די גמרא האלט ווי די מכילתא אז שבת עצמו איז טורף מלפניו ומלאחריו; די גמרא איז נאר מוסיף נאך א לימוד אז בשבת איז אויך דא א מצוה וחיוב אויפן מענטשן מקבל זיין די הוספה מחול על הקודש.

און כאטש אז דאס איז א דוחק, וואהרום וויבאלד דאס איז א דין אין שבת עצמה, אז שבת גופא איז „טורף" — וואס איז דא מוסיף דער גברא*[33]? אעפ"כ וואלט מען געקענט מסביר זיין אז ס'איז ע"ד ווי מען געפינט בשבת גופא, וואס איז מיקדשא וקיימא, און אעפ"כ איז דא א מצוה „זכור את יום השבת לקדשו" — עד"ז איז בנדו"ד: הגם אז תוספת שבת איז א זמן קדוש מעצמו, פונדעסטוועגן איז אויך דא א חיוב אויפן אדם צו מקדש זיין דעם זמן[34] —

מ'קען אבער אזוי ניט איינלערנען, וואהרום די גמרא איז מדגיש כנ"ל „כ"מ שנאמר שבות", וואס פון דעם איז משמע:

א) אז די הוספה מחול על הקודש באשטייט אין שביתה ממלאכה און ניט אין דעם „לקדשו" פונעם תוספת;

ב) אז דאס איז אן ענין וואס איז גלייך ב„כל מקום", בשבת ביוהכ"פ וביו"ט — און ניט ווי ע"פ הנ"ל, אז דער דין תוספת מחול על הקודש איז באא שבת אנדערש ווי ביי יוהכ"פ ויו"ט (שבת איז די מצוה נאר צו מקדש זיין די הוספה, און באא יו"ט איז דער גאנצער ענין בלויז חובת גברא);

ג) ועיקר: פון דעם וואס פוסקים (כולל שו"ע)[35] פסק'נען ווי די ברייתא הנ"ל „מ"ע מן התורה להוסיף מחול על הקודש" — און עס שטייט ניט אז ס'איז דא אן איסור ולאו אין טאן מלאכה אין זמן פון תוספת שבת מצד דעם וואס דאס איז קדוש מצ"ע — פון דעם איז מוכח אז די גמרא האלט ניט ווי די מכילתא און דער דין תוספת איז (ווי די פשטות הלשון בגמרא „שבתות מניין") נאר[36] א גדר ודין אין גברא[37].

ח. לויט דער הסברה הנ"ל אין מכילתא וועט מען אויך פארשטיין די שייכות פון דער דרשה אין מכילתא צו די דרשות שלפנ"ז — „מחללי' מות יומת וביום השבת שני כבשים שניהם בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך יבמה יבוא עלי' שניהם נאמרו בדיבור אחד, לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה

בין השמשות, או כשקיבל תוס' שבת, ע"ש). וראה צפע"נ הל' שביתת עשור שם. וראה לקו"ש שם ע' 58.

*33) כי אין לומר שהגמרא בא ללמד שיש מצוה על האדם להוסיף מחול על הקודש — נוסף על הזמן שהשבת טורף מצ"ע ונתקדש בלעדו (ולהעיר מקו"א שבהערה 23), כמו שמוכרח לומר ד„הקודש" כולל גם ביהש"מ — כי כל הכתוב מדבר בהוספה על העיקר, ולא בהוספה על התוספת.

34) לכאורה י"ל שזוהי כוונת הריטב"א ר"ה שם (ד"ה יכול קרוב לסופו). ודלא כמו שהכריחו האחרונים מדבריו (חלקת יואב ור"פ פערלא שם) דתוס' שבת היא דוקא בקבלה.

35) ר"ף ורא"ש יומא שם. אדה"ז סרס"א ס"ד ור"ס תרח. וראה ב"י או"ח סרס"א.

36) להעיר מב' הענינים שמצינו בנוגע תוס' מחול על הקודש בשבת: בשר ודם שאינו יודע לא עתיו כו' הוא מוסיף כו' אבל הקב"ה כו' (ב"ר פ"י, ט. פרש"י בראשית ב, ב): „ויהי ערב ויהי בקר יום הששי כו', זה שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש ובה נגמרה מלאכת העולם" (שם ספ"ט. מפסיקתא רבתי פכ"ג. וראה המשך הפסיקתא שם (וב"ר פ"י, ח). מפרשי המדרש והפסיקתא שם).

37) עפ"ז יומתק מה שבפוסקים ושו"ע אדה"ז (הנ"ל הערה 10) בחרו הגירסא „שאתה שובת אתה מוסיף", ולא כבגמרא לפנינו. אבל להעיר, שבסרס"א ס"ד כתב אדה"ז „כ"מ שנאמר שבות מוסיפים כו'".

לך שניהם נאמרו בדיבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן וכו׳״:

אין פירוש המכילתא (בנוגע די ענינים וואס ״בדיבור אחד נאמרו״) זאגן מפרשים[38], אז דער אויפטו איז, אז ווען ס׳איז דא די עשה איז איבערהויפט ניטא דער לאו. לדוגמא: ווען מ׳איז מקריב די שני כבשים ביום השבת איז מלכתחילה ניטא קיין חילול שבת, ס׳איז ווי א תנאי אין דעם לאו[39], אז ער איז ניט חל אין פאל ווען ס׳איז דא די עשה.

אין אנדערע ווערטער: דאס וואס מ׳איז מקריב די כבשים ביום השבת, איז ניט נאר א קיום העשה דקרבנות מוספים (ותמידים•[39]) דשבת — די עשה איז דוחה דעם לאו••[39] (אדער אין אן אופן פון ״הותרה״) — נאר דאס איז (אויך) פארבונדן מיטן לאו[40]: בנוגע הקרבת הכבשים במקדש איז דער לאו מלכתחילה ניט געזאגט געווארן [און דערפאר זיינען די צוויי פסוקים געזאגט געווארן בדיבור אחד — די עשה איז א תנאי אין דעם לאו][41].

ובהמשך לזה ברענגט די מכילתא• די דרשה ״זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן שמוסיפין כו׳ משל לזאב כו׳״ — דער דין פון תוספת שבת איז ניט (נאר) א דין אין ״גברא״, נאר אין שבת גופא, אז איר קדושה איז זיך מתפשט ״מלפניו ומלאחריו״[42].

---

38) תשובות מהר״ם אל אשקר סי׳ קב מר״ש ורב האי גאון. ר״ן גאון שבת קלג, א. הליכות עולם הובא בשירי קרבן ירושלמי שביעית שם. וראה יפה מראה לירושלמי נדרים שם. מרכבת המשנה למכילתא. ספרי דבי רב לספרי תצא שם.

39) כ״ה בר״נ גאון ובהליכות עולם שם. אבל בתשובות מהר״ם שם ״להודיע שבשעה שהותר זה נאסר זה וללמד שאין זה חילול שבת״ (וראה הלשון בשאר מפרשים הנ״ל הערה הקודמת). ולהעיר מפרש״י ברכות (כ, רע״א ד״ה שב ואל תעשה) במת מצוה לכהן ״דהתם לאו כבוד הבריות הוא דדחי ל״ת דידה דמעיקרא כשנכתב ל״ת דטומאה לא על מת מצוה נכתב״. וראה תורת האדם להרמב״ן ענין הכהנים ד״ה ״תורת כהנים״ בסופו.

•39) כי מסתבר דזה ששניהם בדבור אחד נאמרו הוא לא רק בנוגע להתחלת הענין מוספי יום השבת, כ״א גם בנוגע לסיום הענין, ״על עולת התמיד גו״, תמידים דיום השבת (ראה פסחים סו, סע״א שמכאן למדים דתמיד קרב בשבת).

••39) להעיר מפי׳ הרמב״ן פרשתנו עה״פ: כי העושה מצות אדוניו כו׳ ולכן מ״ע גדולה ממל״ת כמו שהאהבה גדולה מהיראה כי המקיים ועושה כו׳ ולכן אמרו דאתי עשה ודחי ל״ת. וראה אגה״ת רפ״א.

40) להעיר מביאור הצפע״נ בנוגע להקרבה בבמה ע״פ נביא — ראה בארוכה לקו״ש חי״ד ח (ע׳ 74 ואילך). ושי״נ. ואולי שייך (גם) להמבואר בשירי קרבן ירושלמי שביעית שם.

41) ולכאורה י״ל שזהו החידוש במכילתא על המבואר בש״ס: בנוגע לכלאים בציצית• למדין (יבמות ד, א ואילך. וראה פרש״י מנחות מ, רע״א) היתרו מפני שסמכו זל״ז, דבזה י״ל דהלאו קיים ונאמר בפ״ע ובא הכתוב לומר שמצות ציצית דחהו••. וכפשטות הלשון והסוגיא בש״ס דלמדין מכלאים בציצית דעשה דוחה ל״ת (ראה רמב״ן שם ד, ב ד״ה הא דקאמרינן). ואפי׳ לדעת ר״ת (הובא ברמב״ן שם. תוס׳ מנחות מ, ב ד״ה תכלת. ועוד) הרי״ז הותרה.

ועד״ז י״ל החילוק בין המכילתא והש״ס בנוגע ליבום ותמיד (וראה מרכבת המשנה למכילתא כאן. ולהעיר מהאמונות והדעות להרס״ג (מאמר ג׳ פ״ט ״הרביעית״)). ובצפע״נ הל׳ שבת פ״ב ה״ב: לא ר״ל אם דחי׳ או הותרה רק לגבי חולה (שיש ב״ס) אין (כל ענין השבת).

וצ״ע בר״נ גאון שם, שמפרש באופן הנ״ל כל הדין דעשה דוחה ל״ת דיבמות שם.

ויודע השקו״ט במפרשים בכל הנ״ל. ואכ״מ.

•41) ראה גם משכיל לדוד בפרש״י פרשתנו עה״פ. ספרי דבי רב לספרי תצא שם.

42) ע״פ הנ״ל אולי י״ל שגם ב׳ הדרשות שלאח״ז ״תהא זוכרו מאחד בשבת כו׳ מתקנו לשם שבת, תהא מונה לשם שבת״ — הם בהמשך להסברא הנ״ל, שהוא מצד התפשטות דקדושת שבת בכל ימי השבוע (ולא רק חיוב גברא לחודא).

ולהעיר מערכי הכינוים (לבעל סה״ד) ע׳ זאב,

•) ראה מרכבת המשנה למכילתא כאן ״ואפשר לומר דאתי למשרי כלאים בציצית לרבנן ריש יבמות דף, ה׳ ע׳ שם״.

••) ראה גם ספרי דבי רב לספרי שם.

ט. בעומק יותר: מיט ברענגען די דרשה פון „זכור מלפניו ושמור מלאח־ריו וכו׳" בהמשך צו דער דרשה הנ״ל („שניהם בדיבור אחד נאמרו") איז די מכילתא מלמד נאַך אַן ענין איז דעם וואַס „הזאב טורף כו׳", ובהקדים:

לכאורה איז דער פירוש הנ״ל, בנוגע די ענינים וואַס בדיבור אחד נאמרו, נאַך ניט קיין ביאור מספיק: כדי צו לאַזן וויסן דעם לימוד הנ״ל, אַז די עשה איז וויי אַ תנאי אין דער ל״ת, וואַלט געווען געגנוג וועג מען זאַגט זיי בסמיכות איינער צום צווייטן[43] וויי ביי יעדער תנאי; פאַרוואָס מוזן די צוויי ציווים געזאַגט ווערן דווקא „בדיבור אחד"[44], אין אַן אופן „מה שאי אפשר לאדם לומר כן"?

פון דעם (וואַס זיי זיינען געזאַגט געווארן „בדיבור אחד") איז מוכח, אַז ניט נאַר איז די עשה אַ תנאי אין דעם לאו (אַז במקום העשה איז דער לאו לכתחילה ניט געזאַגט געווארן), נאַר נאַך מער: דער לאו און די עשה זיינען איין תוכן[45]. אַזוי ווי קדושת שבת איז איין ענין, וואַס דריקט זיך אויס אין כמה פרטים (כולל אויך די שלילה פון „מחללי"): ניט מחלל זיין שבת איז מקדש), אַזוי אויך איז דורך הקרבת הכבשים איז מען מקיים (שלילת) מחללי כו׳*[45]; ווען מ׳איז ניט מקריב די קרבנות בשבת, פעלט ניט נאַר דער קיום המ״ע דהקרבת מוספים (ותמידים[46]) בשבת, נאַר ס׳איז אַ גדר פון „מחללי" — חילול שבת (און פון דעם איז מובן בא די אַנדערע ענינים)[47].

יו״ד. ועפ״ז יש לומר, אַז מיט דער סמיכות הדרשות מיינט די מכילתא צו מלמד זיין אַז עד״ז איז בנוגע דעם ענין וואַס שבת איז „טורף מלפניו ומלאחריו": ס׳איז ניט דער פשט אַז אין שבת זיינען דאָ צוויי באַוונדערע דינים — די קדושת שבת פון דעם טאָג גופא, און דער טורף, התפשטות הקדושה מלפניו ומלאחריו — נאַר זיי זיינען איין און די זעלבע קדושת שבת, דער גדר פון קדושת שבת באַשטייט פון די

שמביא מש״כ בזית רענן בפי׳ משל לזאב שבמכילתא (וילי״ש) הנ״ל — „משל אותו לזאב אפשר כי שבת חוטף ניצוצי קדושה שנבלעו בימות החול כו״ — ומוסיף: וזה הענין כי מיום ד׳ נקרא קודם שבת שיבא וימשוך עד ג׳ לאחר השבת ומה״ט מבדילין על כוס עד יום ג׳.

43) וגם ע״פ המבואר לעיל הערה 41 — הרי אפשר ללמוד זה מאיזה לימוד שייאמר אצל הלאו (ראה פי׳ שו״ת החוות יאיר (סי׳ צה) בפרש״י ברכות שם).

44) לפי׳ היפה מראה לירושלמי נדרים (פ״ג ה״ב) ש„נאמרו בדיבור אחד״ מלמד דלא תימא דאישתרי לגמרי״, במחללי׳ מות יומת — דגם כהן המקריב בשבת חייב בחילול שבת בחולין, ועירות אשת אחיך — הפוגע ביבמתו לשם נוי כו׳ נשאר הלאו דאשת אח כו׳. אבל בפשטות זה שנאמרו בדיבור אחד מלמד היתר (כמ״ש רוב המפרשים).

---

*) וכ״ה במרכבת המשנה למכילתא. אלא שמפרש הפרטים באופן אחר קצת.

45) ועד״ז י״ל בענין הא׳ שם „זכור ושמור", שזה שלמדין ש„כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה" כנ״ל, הוא כי „בדיבור אחד״ מלמד ששניהם ענין אחד.

*45) להעיר משמו״ר הנ״ל הערה 7.

46) להעיר ממחז״ל דקדושת שבת מוסיפה בקדושת קרבן תמיד שלו (זבחים צא, רע״א), שי״ל שכן הוא גם לאידך גיסא. ולהעיר מהזכרת שבת בתפלת שחרית דשבת דכנגד תמיד תקנוה. וראה זבחים שם: אטו שבת לתפלת מוספין אהני לתפלת מנחה לא אהני.

47) להעיר מפקו״נ שדוחה שבת להדיעה (יומא פה, ב: ר״נ במכילתא תשא לא, יג. טז) שלמדין ממש״נ (תשא שם, טז) „ושמרו בני ישראל את השבת" [וראה אוה״ח שם, יג: עוד ירמזו באומרו את שבתותי לתת טעם למה אני אומר לך שתחלל שבת על החולה אין זה קרוי חילול אדרבה זה קרוי שמירת שבת]. אלא ששם נאמר „חלל עליו שבת אחת כדי כו׳". משא״כ להמבואר בפנים. וראה לקו״ש חכ״ז ע׳ 137 ואילך.

קדושה פון מעל״ע (כ״ד שעות) פון יום השבת צוזאַמען מיט קדושה שלפניו ולאחריו.

[וי״ל די נפק״מ פון די צוויי אופנים: א) צי קען מען יוצא זיין קיום מצות דשבת — בתוספתו (קידוש היום וכו׳)[48]. ב) אויב מ׳זאָל אַנגעמען אַז שבת איז איין נקודה*[48] — מסתבר אַז עס דאַרף לויטן ערשטן אופן אויסקומען, אַז דאָס איז נאָר בנוגע דעם עצם מעת־לעת פון שבת, אָבער ניט תוספת שבת (וואָס האָט אויף זיך אַ באַזונדער גדר); לויטן צווייטן אופן, אַז תוספת שבת איז אַ גדר און חלק פון קדושת שבת (זי האָט אין זיך די זעלבע קדושה פון שבת גופא) — איז אויך תוספת שבת נכלל אין דער נקודה אחת פון דער מעת־לעת פון שבת[49].

און אויך דער ענין איז מרומז אין משל פון זאב שטורף מלפניו ומלאחריו: דער אויפטו אין דעם איז ניט נאָר וואָס דער זאב איז דער וואָס איז טורף מלפניו ומלאחריו (און ניט וואָס אַנדערע גיבן אים) — ובענינו (ביי שבת): אַז די הוספה וועט אויפגעטאָן דורך שבת גופא — נאָר אַז אכילת הזאב איז באופן פון „טורף ואוכל״[50], ובמילא איז ער אויך „טורף ואוכל — מלפניו ומלאחריו״; ועד״ז ביי שבת: גדר הקדושה פון שבת איז אויך בהתוספת „מלפניו ומלאחריו״, וכנ״ל.

יא. דער צ״צ[51] פאַרבינדט דעם „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו״ (פון דער מכילתא הנ״ל) בנוגע תוספת שבת, מיטן פסוק[52] „בנימין זאב יטרף״, וואָס די גמרא[53] זאָגט אַז דאָס איז מרמז אויפן מזבח (וואָס איז בחלקו של טורף), און דער מזבח וועט אַנגערופן „זאב״[54] — ווי דער מדרש[55] זאָגט „מה הזאב הזה חוטף כך הי׳ המזבח חוטף את הקרבנות״.

אַלע ענינים שפּיגלען זיך אַפּ אויך אין נגלה. וע״פ הנ״ל יש לומר אַז דער אויפטו אין תוספת שבת, וואָס די מכילתא איז מרמז מיט דעם משל לזאב שטורף מלפניו ומלאחריו, איז אויך דאָס עד״ז באַ מזבח:

כשם ווי שבת איז טורף מלפניו ומל־אחריו — פון זמן פון חול, וואָס מצ״ע איז ער ניט קדוש; עד״ז איז עס בנוגע צו דעם וואָס דער מזבח איז „חוטף את הקרבנות״, אַז אויך אַ קרבן פסול —

---

48) ראה הערה 31.

*48) ראה מפענח צפונות פ״ג ס״י. וש״נ. אבל שם דבשבת כל רגע הוי מציאות בפ״ע. וראה לקו״ש ח״ח (ע׳ 50 ואילך) בפי׳ המכילתא שבהערה הבאה.

49) וי״ל דנפק״מ קודם שנאמר הציווי „מחללי׳ מות יומת״ (שממנו למדין במכילתא תשא עה״פ, שלא יהו ישראל אומרין הואיל וחללנו מקצתה נחלל את כולה), דאז גם אם חללו רק תוס׳ שבת הרי״ז בגדר ד„חללנו מקצתה״ — ראה בהמובא במפענח צפונות שם. לקו״ש שם.

50) תענית ח, א.

51) אוה״ת פרשתנו ע׳ תתקכז ואילך. תתקלב ואילך. וראה גם צפע״נ עה״ת ויגש ע׳ קסה. ויחי ע׳ קצא.

52) ויחי מט, כז.

53) זבחים נג, ב ואילך. ושם (נד, א): רב מתרגם באחסנתי׳ יתבני מדבחא, לוי מתרגם באחסנתי׳ יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים. ובתיב״ע ויחי שם: **ובאחסנתי׳ יתבני בית מיקדשא. (וראה ת״א ות״י שם).** וי״ל לפי דגם תוכן ענין המקדש הוא „בית לה׳ מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות״ (רמב״ם ריש הל׳ בית הבחירה)*. וראה לקמן הערה 64.

54) זח״א רמז, ב. ובערכי הכינוים שם (ועד״ז בצפע״נ פ׳ ויגש ופ׳ ויחי שם) מציין: ובסוף סוכה לוקוס פרש״י זאב.

55) ב״ר פצ״ט, ג.

*) וראה בכהנ״ל לקו״ש חט״ו ע׳ 447, ע׳ 457 ואילך.

„אם עלה לא ירד"[56].

ויש לומר, אַז ע"ד ווי בנוגע צו שבת, איז מיט דעם צוגלייכן צו „זאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו" טוט אויף די מכילתא, אַז דאָס איז אַ גדר ודין אין שבת גופא (וכנ"ל בארוכה) — אַזוי אויך איז דער דמיון פון „מזבח חוטף" צו „זאב הזה חוטף" מדגיש, אַז „אם עלה לא ירד" איז אַ דין אין מזבח גופא; און ווי די גמרא[57] לערנט אַפּ פון פסוק[58] „(היא העולה על מוקדה) על המזבח" — „מקדש המזבח", „ללמדך דטעמא שלא ירד משום קדושת מזבח הוא"[59], און ווי דער לשון פון רש"י[60] „המזבח מקדש, אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו[61] ואין מורידין אותו".

דאָס הייסט: „אם עלה לא ירד" איז ניט אַ דין וחיוב אין מעשה ההקטרה, אַז ווי‌באַלד מ'האָט עס מעלה געווען (אויפן מזבח), ווערט אַ חיוב פון „לא ירד"; אַדער נאַכמער — מ'מוז דאָס מקטיר זיין אויפן מזבח,

און ניט נאָר אַז דער מזבח איז מקדש בלויז אין דעם פרט פון שלילה, אַז מ'זאָל עס ניט טאָרן אַראָפנעמען[62],

נאָר נאַכמער, אַז עס איז אַ דין אין מזבח: דער מזבח איז מקדש בקדושתו („חוטף") אויך דאָס וואָס (מצ"ע) האָט ניט קיין שייכות צו מזבח, און ווי‌באַלד עס ווערט קדוש בקדושת מזבח, איז ממילא „לא ירד" און מ'איז עס מקריב אויפן מזבח.

יב. דאָס איז אַבער ניט מספיק, ווארום: א) סו"ס איז דער דין הנ"ל דוקא „אם עלה (לא ירד)", ס'איז אַבער ניט בדומה ממש צו דעם וואָס מ'האָט געַרעדט פריער, אַז דאָס ווערט מעצמו; ב) מ'זעט דאָ ניט דעם ענין פון טורף מלפניו ומלאחריו; ג) ועיקר: דער ענין אַז אפילו אַ דבר פסול ווערט קדוש אם עלה למזבח איז ניט נאָר ביי דעם מזבח החיצון וואָס איז געגליכן צו „זאב — טורף", נאָר אויך ביי דעם מזבח הפנימי (און אַלע כלי שרת)[63], ואדרבה — דאָרטן איז נאַכמער „מזבח הפנימי מקדש פסולים בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו, אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו".

יג. ויש לומר, אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם וואָס שטייט אין פסוק גופא באַ בנימין — „בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל", וואָס אויף דעם זאָגט דער מדרש (בהמשך להנ"ל „מה הזאב הזה חוטף כך הי' המזבח חוטף את הקרבנות") „בבקר יאכל עד את הכבש אחד תעשה בבקר ולערב יחלק שלל ואת הכבש השני תעשה בין הערבים"[64]:

---

56) זבחים פג, א ואילך. תו"כ צו ו, ב.

57) זבחים שם ע"ב (לדעת ר"י).

58) צו ו, ב.

59) לשון רש"י זבחים שם ד"ה מקדש מזבח. ולדעת ר"ג ש„כל הראוי למזבח (לא רק לאישים כדעת ר"י שם) אם עלה לא ירד", וכן לדעת ריה"ג שם — הרי כל הדין למדין מהכתוב (תצוה כט, לז) „כל הנוגע במזבח יקדש".

60) זבחים שם, א (במשנה).

61) בגמ' שם (ע"ב) איתא „לחמו של מזבח" רק לגבי אימורי קק"ל שהעלו לפני זריקת דמן. וכ"ה ברמב"ם (ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ג ה"ג. הי"ב). ואכ"מ.

62) ראה לשון רש"י תצוה שם: שעלה עליו קדשו המזבח להכשירו שלא ירד.

63) רמב"ם הל' פסוהמ"ק שם הי"ח. וש"נ.

64) בת"א ותיב"ע ות"י נכללת הקרבת שני תמידים ב„בבקר יאכל עד". „ולערב יחלק שלל" ת"א „יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קודשיא". ובתיב"ע מוסיף „ואכלין גבר חולקי". ולהעיר, שגם בנוגע להתמידים תרגמו „יהון מקרבין כהניא

דער זמן פון עבודת הקרבנות במקדש איז נאָר ביום, ווי מ'לערנט דאָס אפ[65] פון „ביום צוותו"[66], זעט מען אָבער אַז הקטר חלבים ואברים איז מצותן כל הלילה[67] — לאחריו פון „עלי' השלם"[68], פון עבודת המזבח, נאָך דעם תמיד של בין הערביים; און עד"ז איז די עבודה פון תרומת הדשן[69] וואָס איז פאַרבונדן ניט מיט גמר עבודת היום, נאָר מיט התחלת עבודת היום[70] — לפניו.

ועפ"ז י"ל אַז דער דמיון פון מזבח צו זאב הטורף איז מגלה אַז דער הקטר חלבים ואברים לאחריו — כל הלילה, און תרומת הדשן לפניו — איז דאָס אַ גדר אין מזבח, מזבח איז טורף מלפניו ומלאחריו: ד.ה. שלימות אין דעם ענין המזבח [די הקרבת הקרבנות אויף אים במשך היום] איז פאַרבונדן מיט דער עבודה וואָס ס'איז דאָ אויף אים אין דעם זמן שלפניו ולאחריו במשך הלילה; וע"ד ווי עס שטייט אין מפרשים[71] „חייבין להשאיר מן האברים והחלבים להקטיר בלילה לכבוד המקום כדי שלא יהא בטל המזבח לא ביום ולא בלילה"[72].

(משיחות אחש"פ, מוצאי ש"פ אחרי תשל"ח)

קרבניא" (ת"א, ועד"ז בתיב"ע ות"י)*, ולא שהמזבח חוטף. וראה צפע"נ ויחי שם.

ולהעיר מאוה"ת שם, דמפרש בת"א שהענין דזאב יטרף הוא משל על השראת השכינה, ולא על אכילת המזבח שאוכל את הקרבנות, ש„הרי ע"ז נאמר אח"כ בבוקר יאכל עד דת"א על הקרבת התמידין כו'".

65) מגילה כ, ב. תו"כ צו ז, לח. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות רפ"ד.

66) צו שם.

67) משנה מגילה שם. תו"כ שם ו, ב.

68) יומא לג, א. וש"נ.

69) משנה יומא כ, א.

70) ראה יומא כז, ב (וש"נ). תוד"ה איכא שם. תוד"ה אביי שם לג, א.

*) וראה (בהשינוים בין תיב"ע (ת"י) ות"א) לקו"ש שם (ע' 457) ובהערה 78 שם.

71) בכור שור לצו ו, ב. ובק"א לתו"כ שם: ופירוש הפסוק היא העולה כו' שאע"פ שכל הקרבנות קרבין ביום העולה תהי' על המזבח כל הלילה כו' כדי שיהי' כל הלילה על המזבח.

72) וע"ד שמצינו קיץ המזבח גם בנוגע ליום (שבועות יב, א).